

Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi

Dergi Web sayfası: <http://dergipark.gov.tr/usakead>

KİTAP İNCELEMESİ - İŞÇİ OKUMA KİTABI

BOOK REVIEW - İŞÇİ OKUMA KİTABI

Erol Duran* Ahmet Asar**

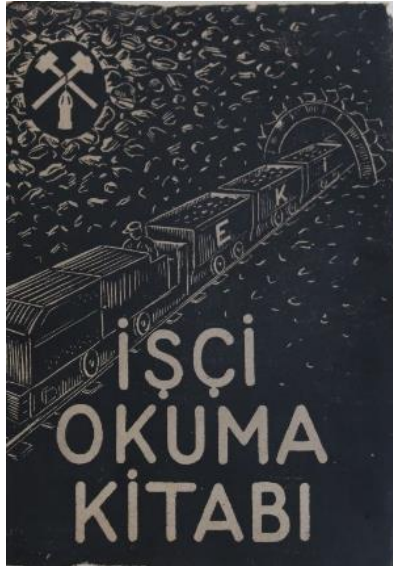
* Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, erol.duran@usak.edu.tr.

** Doktora Öğrencisi, Uşak Üniversitesi, asar4267@gmail.com.

Gönderilme Tarihi: 15 Ekim 2019

Yayınlanma Tarihi: 20 Ekim 2019

Ön ve Arka Kapakları

Giriş

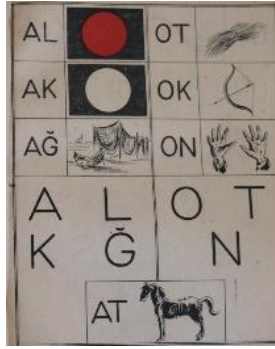
Bu çalışmada “İşçi Okuma Kitabı” başlıklı kitabın incelemesi gerçekleştirilmiştir. Kitabın yazarları Ereğli Kömürleri İşletmesi Sosyal Grup Kültür Servisi şefi Osman Şen ve yardımcısı Osman Kalyoncu’dur. Kitabın teknik öğütler kısmına İşletme İstihsal Grup Müdür Vekili Yüksek Mühendis, Baha Bırsan katkı sağlamıştır. Kitap, ön kapakta *İşçi Okuma Kitabı*, iç kapakta ise *Maden İşçisi Okuma Kitabı* olarak başlıklandırılmıştır. Saman kâğıt üzerine siyah beyaz baskı ile oluşturulan kitapta yer alan bazı resim ve çizimlerin renklendirilmesinde, kırmızının tercih edildiği görülmektedir. Kömür İşletmeleri (EKİ) Kültür Servisi tarafından 1947 yılında yayımlanan ve 104 sayfadan oluşan kitap, Millî Eğitim Bakanlığı Neşriyat Müdürlüğü’nün 08.12.1946 tarih ve 83-3656 sayılı yazıları ile Talim ve Terbiye dairesinden izin aldıktan sonra İstanbul Osmanbey Matbaasında 20.000 adet basılmıştır. 2019 yılı Mart ayında gerçekleştirilen bir müze gezisinde okuma yazma alanında çalışmalar yürüten araştırmacıların dikkatini çeken kitabın bir nüshası Türkiye Taş Kömürü Zonguldak Maden Müzesi’nde yer almakta ve kitap, internet üzerinden de temin edilebilmektedir.

Kitabın yazılış süreci ile ilgili herhangi bir literatür bilgisine ulaşılamamakla birlikte sadece isminin ve kitapla ilgili kısa açıklamaların yer aldığı üç kaynağa (Gürboğa, 2005, s. 250; Karaoğuz, 2007, s. 145; Anadolu Ajansı 18 Haziran 2015 tarihli haberi) ulaşılmıştır. Çalışmanın, unutulmaya yüz tutmakta olan bir kitabın gün yüzüne çıkarılması, içinde bulunduğu dönemin okuma yazma politikasına ışık tutması, içeriği ve hitap ettiği kitle gibi unsurlar yönüyle ve mevcut okuma yazma alanına katkı sağlaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Kitap, “Okuma-Yazma Öğretimi”, “İş Teknik Öğütleri”, “Yurt Bilgisi” ve “Matematik” adı altında dört bölümden oluşmaktadır. Kitabın birbirini takip eden ilk sayfalarının ön yüzlerinde ise Atatürk’ün alfabeyi öğretirken çekilmiş fotoğrafı ile İsmet İnönü’nün Zonguldak ziyaretinde çekilmiş fotoğrafına yer verilmiştir.

Birinci Bölüm: Okuma Yazma Öğretimi

Kitabın 7. sayfasından itibaren 37. sayfasına kadar olan bölümün okuma yazma çalışmalarına ayrıldığı görülmektedir. Kitap incelendiğinde, ilk okuma yazma öğretim yöntemi olarak karma yöntem uygulamalarından istifade edildiği görülmektedir. Okuma çalışmalarına, yoğun görsellerle desteklenmiş ve doğrudan tek heceli kelimelerin verilmesi ile başlanmıştır (bkz. Resim 1). İzleyen sayfalarda anlamlı kısa cümle örneklerine ve akabinde kelimelere yer verilmiş; ilerleyen sayfalarda da bunları üç harfli kelimeler ve kısa-uzun cümleler takip etmiştir. Okuma yazma öğretim aşamasının devamında, madencilikle ilgili kelimelerin yer aldığı ve görsellerle desteklenmiş basit paragraflar şeklinde, okuma öğretimine devam edildiği görülmektedir (bkz. Resim 1, Resim 2, Resim 3).

Resim 1. Tek Heceli Kelimeler Öğretim Sayfası

Resim 2. Uzun Cümleler Öğretim Sayfası

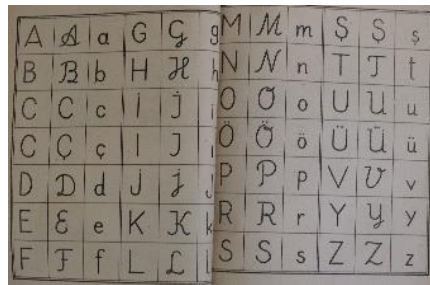

Resim 3. Madencilikle İlgili Metinler

Kitapta dik temel büyük harflerden yararlanılmış ve yazılar, yanlarında verilen ilgili görsellerle desteklenmiştir. Harflerin dik yazımları ile birlikte, ayrıca bitişik eğik yazı fontu hâlinin de öğretildiği görülmektedir (bkz. Resim 4, Resim 5).

Resim 4. Dik Yazı Fontları Öğretim sayfası

Resim 5. Dik ve Bitişik Eğik Yazı Fontları Öğretim sayfası

İkinci Bölüm: İş Teknik Öğütleri

Kitabın, 39-61. Sayfaları arası “İş Teknik Öğütleri” bölümüdür. Bu bölümde madencilikle ilgili iş güvenliği bilgileri verilmektedir. “Lâmba ocak gözüdür. Ona gözün gibi bak. Ocakta sigaranı içme, kibrit çakma, Lâmbanı iyi kullan, Lâmba alev yaparsa ocakta grizu varsa grizu patlar; canın yanar; zarar yapar. Buna Çok dikkatli et.” gibi öğütler içeren ve anlamsal bütünlük sağlayan kısa paragraflar, bu bilgilere birkaç örnektir (bkz. Resim 6). Ayrıca bu bölümde, “Türk işçisi yurdun hayat kaynağıdır. Özü sözü işi doğru vatan evladıdır. ... İyi işçi cehaletle de savaşır. ...” gibi, iyi bir işçinin özelliklerini ifade eden cümlelere de yer verilmiştir (bkz. Resim 7). İçeriklerin oluşturulmasında düz yazı ve şiirlerden yararlanılmıştır. Bununla birlikte metin içeriklerinde, işçiye motivasyon kazandırma amacı taşıdığı fark edilmektedir. Bölüm 61. Sayfada “Eti Kömürçüsü” görseli ile son bulmaktadır.

Resim 6. İş Teknik Öğütleri Metni

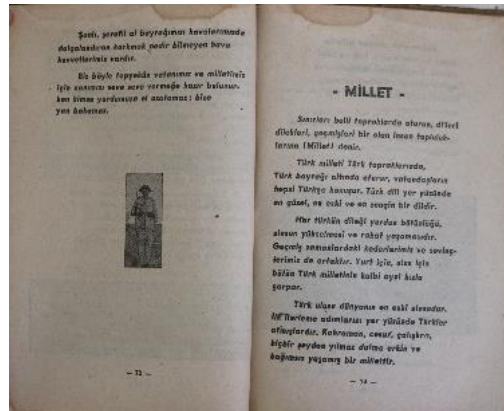
Resim 7. Maden İşçilerin Özelliklerini Anlatan Metin

Üçüncü Bölüm: Yurt Bilgisi

Kitabın 63-76. sayfaları arası “Yurt Bilgisi” başlığı altında işlenmiş; bu kapsamda yazı ve şiirlere yer verilmiştir. Bölümde “Türk Ulusu”, “Anadolu” başlıklı iki şiir bulunmaktadır (bkz. Resim 8). Atatürk ve İsmet İnönü hakkında bilgilerin yer aldığı kısa yarı biyografik nitelikli yazılara ve İstiklâl Marşı’na yer verilmiştir. Ülkemizin coğrafi ve tarihi özelliklerinin tanıtıldığı “Türk Yurdu – Türkiye” başlıklı bir metin ile milletin tanımı, yönetim biçimleri ve cumhuriyet yönetimi konularında bilgilerin verildiği, okurda milli bilinç oluşturma gayesi ile ele alınan “Millet” ve “Hükümet” başlıklı yazılar da yine bu bölümde okuyucuya sunulmaktadır (bkz. Resim 9).

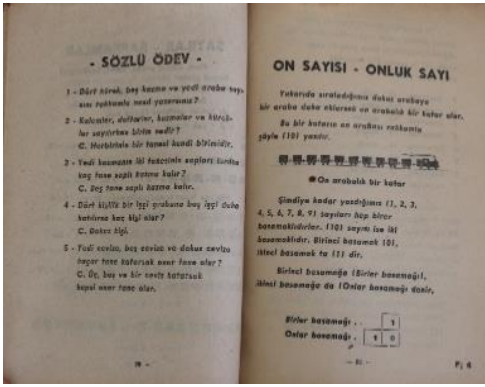
Resim 8. Yurt bilgisine yönelik şiirler

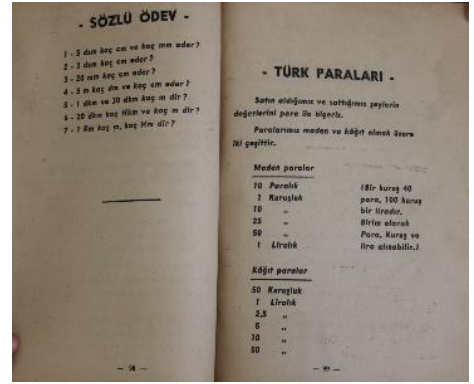
Resim 9. Millet başlıklı metin

Dördüncü bölüm: Matematik

Kitabın 77-104. sayfaları, “Matematik” başlığı altında işlenmiştir. Öncelikle sayı ve rakam kavramları tanıtılarak nesnelere aracılığı ile toplama, çıkarma, bölme ve çarpma işlemlerinin öğretimi gerçekleştirilmiş; “Sözlü Ödev” başlığı altında toplama ve çıkarma işlemleri ile ilgili alıştırmaya sorularına yer verilmiştir. Onluk, basamak ve yüzlük kavramlarının öğretimine değinilmiş (bkz. Resim 10); “Ölçüler” başlığı ile uzunluk ölçülerinin; “Türk Paraları” başlığı altında para birimleri konuları ele alınmıştır (bkz. Resim 11). Konuların öğretimi bittikten sonra, “Karışık Problemler” başlığı altında matematik problemleri yer almış; akabinde de gün, saat, dakika, hafta, ay, yıl kavramları ve zaman ölçümüne ait bilgilere, “Zaman Ölçüsü” başlığı altında değinilmiştir.

Resim 10. Onluk Kavramı Öğretim sayfası

Resim 11. Türk Paraları Öğretim Sayfası

Sonuç

İşçi Okuma Kitabının, Ereğli Kömürleri işletmelerinde çalışmaya başlayan bir işçinin öncelikli olarak okuma yazma sorununun çözümüne yönelik hazırlanmış bir eser olduğu görülmektedir. Kitabın ana amacı, okuma yazma bilmeyen maden işçilerine, okuma yazma öğretmektir. Kitap bunun yanında, işçilere, “İş Teknik Öğütleri, Yurt Bilgisi ve Temel Matematik Becerileri” öğretmeyi de hedeflemektedir, ki kitapta okuma yazma probleminin çözümü iş güvenliği, yurt bilgisi ve matematikle iç içe ele alınmıştır. Bu durum eserin, işçilere okuma yazma öğretiminin yanında çalışma hayatı ve gündelik yaşam için gerekli bilgilerin de biran önce kazandırılarak nitelikli maden işçisi yetiştirme amacı ile oluşturulduğu izlenimini oluşturmaktadır. Kitabın bu yönüyle önemli bir işlevi yerine getirdiği söylenebilir. Hazırlandığı ve yayınlandığı yıl (1947) itibariyle de içinde bulunduğu dönem için çok nitelikli ve amacına uygun bir eser olduğunu söylemek uygun olacaktır.

Künye

Yazarlar: Osman Şen, Osman Kalyoncu, Baha Bırsan

Basım Tarihi: 1947

Hitap Ettiği Kitle: Okuma Yazma Bilmeyen Maden İőçileri

Yayın Sahibi: Ereğli K6mür işletmeleri K6lt6r Servisi

Basım Yeri: Osman Bey Matbaası - İstanbul

Sayfa Sayısı: 104 sayfa

Kaynakça

Şen Osman, Kalyoncu, Osman ve Birsan Baha (1947). *İşçi okuma kitabı*. İstanbul: Osman Bey Matbaası.

Anadolu Ajansı (2015). <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/bakan-yildiz-ilk-iftarini-madencilerle-yapti/34912> (18 Haziran 2015 tarihli haber metni)

Gürboğa, N. (2005). *Mine workers, the state and war: The Ereğli- Zonguldak coal basin as the site of contest,1920-1947*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.

Karaoğuz, D. (2017). *Bir zamanlar Zonguldak*. Ankara: Sinerji.